

FEMINATIVI V FRAZEMIH HRVAŠKEGA JEZIKA

TJAŠA MARKEŽIČ

Prva gimnazija Maribor
Trg generala Maistra 1, SLO – 2000 Maribor
tjasa.markezic@prva-gimnazija.org

UDK: 811.163.42'373.7 *
811.163.42'366.522
Pregledni članak
Primljen: 12. 2. 2020.
Prihvaćen za tisak: 3. 11. 2020.

Prispevek se osredinja na feminine v frazemih hrvaškega jezika. Frazemi so izpisani iz različnih hrvaških frazeoloških slovarjev, nato pa je njihova raba preverjana po *Hrvatski jezični riznici*; nekaj primerov rabe frazemov smo zbrali tudi s pomočjo spletnega iskalnika *Google.com* za hrvaščino. Ugotavljamo, da se tovrstni frazemi pojavljajo v različnih vrstah besedil in virov ter da se pri nekaterih primerjalnih frazemih pa tudi drugih za bitje ženskega spola namesto možnega feminativa uporablja vzporedna moškospolska oblika, kar smo potrjevali s konkretnimi primeri iz korpusov in s spleta. Primerov, ko bi bila ženskospolska oblika uporabljena za bitje moškega spola in bi tako šlo za hoteno prevlado čustvenega vrednotenja, ni bilo, saj moški spol velja za slovnično nezaznamovanega nasproti ženskemu.

KLJUČNE RIJEČI:
*besedotvorje, feminativi, fraze-
mi, hrvaški jezik, korpus*

1 FRAZEOLOGIJA HRVAŠKEGA JEZIKA

Frazeologija v hrvaškem jezikoslovju pomeni dvoje: je veda o frazeoloških enotah, hkrati pa je tudi skupek vseh frazeoloških enot (Menac, 2007, 15). Kot osnovna enota frazeologije se je uveljavil termin frazem;¹ *Hrvatski frazeološki rječnik* (2014, 6) ga definira kot ustaljeno zvezo besed, ki se uporablja v stalni obliki in se ne tvori med govornim procesom, pri čemer je vsaj ena sestavina spremenila pomen; ta torej ni ali je samo delno ugotovljiv iz pomenov njegovih sestavin in ima praviloma stalno in samo omejeno spremenljivo sestavo. Za večino frazemov so značilni še slikovitost, ekspresivna funkcija in konotativni pomen, najpogosteje negativni (Fink idr., 2006, 5).

Na Hrvaškem je frazeologija ena mlajših jezikoslovnih disciplin; njen razvoj se je namreč začel v sedemdesetih letih 20. stoletja. Takrat je bil v časopisu *Jezik* (letnik 18, 1970/1971) objavljen prvi članek s frazeološko tematiko *O strukturi frazeologizama* avtorice Antice Menac. Po tem je objavila niz člankov, v osemdesetih letih pa je začela z izdajo zbirke *Mali frazeološki rječnici*. Pomemben hrvaški frazeolog je tudi avtor prvega hrvaškega frazeološkega slovarja Josip Matešić (1982). Kot tretjo najzaslužnejšo osebo za razvoj hrvaške frazeologije omenimo Željko Fink Arsovski kot avtorico prve frazeološke monografije *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra* (2002), številnih člankov in slovarjev (Opašić, 2011, 188). Da gre za izjemno pomembno in zanimivo področje hrvaškega jezika, dokazujejo tudi številni frazeološki slovarji.²

Že Erika Kržišnik (2009, 127–128) v prispevku *Novo v slovenski in hrvaški fra-*

¹ Tako je tudi v slovenskem jeziku, kjer Keber (2011, 9) v *Slovarju slovenskih frazemov* osnovno enoto frazeologije razlaga kot stalno besedno zvezo, katere pomen ni ali je samo delno ugotovljiv iz pomenov njegovih sestavin in ima praviloma stalno in samo omejeno spremenljivo sestavo.

² Po časovnem zaporedju: *Rusko-hrvatski ili srpski frazeološki rječnik* (Antica Menac, 1979/1980); *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* (Josip Matešić, 1982); *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik* (Josip Matešić, 1988); *Mali frazeološki rječnici: Hrvatskosrpsko-rusko-ukrajinski frazeološki rječnik* (Antica Menac, Raisa I. Trostinska, 1985), *Hrvatskosrpsko-češko-slovački frazeološki rječnik* (Antica Menac, Dubravka Sesar, Renata Kuchař, 1986), *Hrvatsko-poljski frazeološki rječnik* (Antica Menac, Neda Pintarić, 1986), *Hrvatskosrpsko-njemački frazeološki rječnik* (Jasenka Kljajić, 1988), *Hrvatskosrpsko-talijanski frazeološki rječnik* (Antica Menac, Zorica Vučetić, 1988), *Hrvatskosrpsko-francuski frazeološki rječnik* (Antica Menac in Krešimir Blaževac, 1988), *Hrvatsko-slovenski frazeološki rječnik* (Antica Menac in Jurij Rojs, 1992), *Hrvatsko-latinski frazeološki rječnik* (Darko Novaković, Olga Perić, Lada Tajčević in Vladimir Vratović, 1994), *Hrvatsko-grški frazeološki rječnik* (Marina Brčko in Damir Salopek, 1994), *Hrvatsko-novogrčki frazeološki rječnik* (Vesna Cvjetković - Kurelec, 1994); *Hrvatski frazeološki rječnik* (Antica Menac, Željka Fink, Radomir Venturin, 2014); *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema* (2006); *Hrvatsko-engleski frazeološki rječnik* (Dalibor Vrgoč, Željka Fink, 2008).

zeologiji (v soavtorstvu z Željko Fink Arsovski) ugotavlja, da hrvaška frazeologija po zaslugi Antice Menac in Josipa Matešića v razvoju prednjači pred slovensko frazeologijo. Ne gre pa spregledati dejstva, da smo Slovenci prvi večjezični frazeološki slovar dobili prej, tj. leta 1960. Opazimo lahko vseskozi prisotne povezave med slovensko in hrvaško frazeologijo, vidne zlasti ob izdajah naštetih jezikovnih priročnikov.

2. (NE)SEKSISTIČNA RABA HRVAŠKEGA JEZIKA

Tudi v hrvaščini je moški spol nezaznamovan, saj lahko vključuje ženske osebe, medtem ko se ženski spol nanaša izključno na ženske (Babić, 2006, 82). Na Hrvaškem se je v osemdesetih letih 20. stoletja razpravljalo o položaju žensk v družbi, ob tem pa tudi o uporabi ženskospolskih poimenovanj. Osamljene primere bork za pravice žensk pa najdemo že v 19. stoletju, ko so na področju celotne Avstro-Ogrske zahteve po sodelovanju žensk v javnem življenju bile vse glasnejše. Prelomnico predstavlja članek Mihajla Janjanina z naslovom *Gospođa profesor* (*Gospa profesor*) iz leta 1934, v katerem avtor opozarja, da gre pri oblikah iz naslova za t. i. atentat na jezik; če je namreč v jeziku že uveljavljenih nekaj ženskospolskih poimenovanj za poklice, potem ni ovir za nastanek novih (Mihaljević, Štebih Golub, 2010, 193). Nato je leta 1955 Zlatko Vince napisal članek *Drugarica direktor, gospođa profesor ili drugarica direktorica, gospođa profesorica*, v katerem se je zavzel za uporabo ženskospolskih oblik (Babić, 2006, 83). Pomemben premik pa predstavlja leta 2003 sprejet Zakon o enakopravnosti spolov, ki predvideva preprečevanje diskriminacije v jeziku, med drugim tudi v oglasih za delo. Analiza oglasnih besedil je sicer pokazala, da se ta odredba uveljavlja zelo počasi (Mihaljević, Štebih Golub, 2010, 193–194).

3. FEMINATIVI V HRVAŠKEM JEZIKU

Stjepan Babić (1991, povz. po Mihaljević, Štebih Golub, 2010, 192) razlaga feminative kot tvorjenke, ki pomenijo žensko bitje nasproti moškemu. Tovrstni izrazi označujejo osebe, ki se interesno, stalno ali priložnostno ukvarjajo s čim, nosilke funkcije ali lastnosti, pripadnice filozofskih smeri, vere, družbenega ali verskega združenja. Priponska obrazila, s katerimi se v hrvaščini tvorijo poimenovanja ženskih oseb, so *-a* (*kuma*), *-ica* (*brojačica*), *-inja* (*vještakinja*), *-ka* (*seljanka*), *-kinja* (*advokatkinja*). Niso pa vsa našeta obrazila enako plodna: kot najfrekventnejše Eugenija Barić (1987,

12; 1997, 310) izpostavlja priponsko obrazilo *-ica*, sledijo *-ka*, *-inja* in *-kinja*.³

V hrvaščini se feminativi tvorijo na dva načina: z dodajanjem feminativnega priponskega obrazila poimenovanju moškega spola (*čuvavica*, *studentka*) ali z zamenjavo moškospolskega priponskega obrazila z ženskospolskim ob isti podstavi (*bajavka*, *glumica*) (Štebih Golub 2011: 50–51, Babić 1991: 152–154, 256). Štebih Golub ob tem opozarja, da sta ob poimenovanjih tipa *starac* – *starica* ali *tkalac* – *tkalja* mogoči dve razlagi: prva, da so iz iste podstave z različnimi priponskimi obrazili izpeljani samostalniki z razliko v spolu, in druga, da je poimenovanje za žensko osebo izpeljano iz podstave poimenovanja za moško osebo. Babić se bolj nagiba k drugi razlagi (Štebih Golub 2011: 2), Barić (1987: 10, 1988: 43) pa ugotavlja, da so poimenovanja ženskih oseb izpeljana neposredno iz poimenovanj za moške osebe samo v primeru dodajanja ženskospolskega obrazila tvorjenki moškega spola (*car* – *carica*, *pletač* – *pletačica*); kadar pa ženskospolsko priponsko obrazilo zamenja celotno moškospolsko obrazilo, gre za izpeljavo iz skupne podstavne besede (*starac* – *starica*; v tem primeru priponsko obrazilo *-ica* zamenja obrazilo *-ac*; gre za neposredno izpeljavo poimenovanja za žensko osebo *starica* iz pridevnika *star* in ne iz samostalnika *starac*) (Barić 1988: 44).⁴

³ Podobno v slovenščini Toporišič v *Slovenski slovnici* (2004: 183) feminine definira kot ženski par moškemu, obravnava pa jih znotraj inačenijske (modifikacijske) izpeljave. Feminativi se tvorijo z naslednjimi priponskimi obrazili: *-a* (*gospa*), *-ica* (*gospodarica*), *-ja* (*županja*), *-ulja* (*volkulja*), *-inja* (*biologinja*), *-ka* (*gostačka*), *-ovka* (*pekovka*) in *-ična* (*cesarična*), in to na ista dva načina kot v hrvaščini; tj z dodajalnim (*učitelj* – *učiteljica*) in zamenjevalnim načinom (*bralec* – *bralka*).

⁴ Tudi v slovenščini Vidovič Muha zavrača podrejanje tvorbe poimenovanj za ženske osebe poimenovanjem za moške osebe v primerih, ko gre za vzporedno tvorbo (torej za tvorbo z zamenjevanjem moškospolskega priponskega obrazila z ženskospolskim), na primer *pravnica*, *zdravnica*, *delavka* (Vidovič Muha 2003: 180). Tradicionalno besedotvorje feminine sicer uvršča med modifikacijske tvorjenke, a Vidovič Muhi se to zdi nedopustno. Pojasnjuje, da gre pri tvorbi feminativov za obraziljenje jedra skladenjske podstave in ne določujoče sestavine (Vidovič Muha 2011: 30). Zaradi ohranjanja enotne besedotvornopomenske kategorije, tvorjene z isto besedotvorno vrsto, se bolj nagibamo k tradicionalni besedotvorni teoriji, saj dejansko gre za poimenovalno (časovno) zaporednost, tj. tvorbo ženske oblike iz moške, kar dokazuje pregled slovenskih slovníc in drugih jezikovnih priročnikov skozi zgodovino, kjer so navedene številne moškospolske oblike brez ženskih vzporednic, kot jih poznamo danes.

4. ANALIZA FRAZEMOV

V pričujoči razpravi smo proučevali frazeme v hrvaškem jeziku, ki vsebujejo feminine. Zbrali smo frazeme, pri katerih sta mogoči moško- in ženskospolska oblika, nekaj pa je bilo tudi takih z izključno ženskospolsko obliko, torej feminativom. Viri, ki smo jih uporabili pri delu, so v uvodnem poglavju že omenjeni *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* (1982), *Hrvatsko-slovenski frazeološki slovar* (1992), *Rječnik hrvatskoga jezika* (1994), *Rječnik hrvatskoga jezika* (2000), *Hrvatski frazeološki rječnik* (2003, 2014) in *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema* (2006). Rabo zbranih frazemov smo nato preverjali po *Hrvatski jezični riznici* ter spletnem iskalniku *Google.hr*.⁵

Feminative vsebujejo frazemi *ne biti <baš> svetica*, *praviti se svetica*, *slamnata (bijela) udovica*, *boriti se kao lavica*, *hrabra kao lavica*, *izabranica srca*, zabeleženi v frazeoloških slovarjih, in sopomenska *živjeti kao kraljica* in *živjeti kao grofica*, *sljepa putnica*, *smrtna neprijateljica* in *životna suputnica*, ki jih slovarji sicer ne beležijo, zasledimo pa jih v vsakdanji rabi, kot kažejo korpusi. Predstavljen je tudi primer, v katerem sta moško- in ženskospolska oblika rabljeni znotraj enega frazema: *živjeti kao golub i golubica*.

Zgolj omenimo pa lahko tudi frazeme, ki se nanašajo samo na žensko osebo in nimajo tudi moškospolske oblike. Taki so *lov na vještice*, *svađati se kao piljarica* in *prijateljica noći*. V nadaljevanju se bomo posvetili tistim frazemom, za katere obstajata tako moško- kot tudi ženskospolska oblika.

1. *ne biti <baš> svetac – ne biti <baš> svetica*

V *Hrvatskem frazeološkem rječniku* (2003: 295) je zabeležen frazem *ne biti <baš> svetac – ne biti <baš> svetica* v pomenu 'biti nepopoln, imeti svoje napake, hibe, pomanjkljivosti, razvade'. Frazem je v slovarju zapisan z moško- in ženskospolsko obliko. Poiskali smo ga tudi s pomočjo spletnega iskalnika *Google.hr*. Vsi najdeni primeri so bili objavljeni na različnih spletnih portalih, večinoma med komentarji uporabnikov.

⁵ Primeri so zapisani tako, kot so zabeleženi na spletu, tj. s pravopisnimi in slovničnimi napakami ter s slogovno zaznamovanimi besedami.

PREGLEDNICA 1. *Raba frazemov* ne biti <baš> svetac – ne biti <baš> svetica

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
<i>Google.hr</i> , spletni	“Kao i bilo koji drugi nogometaš, <i>nisam svetac</i> .“ (Vir: https://ezadar.rtl.hr/sport/2338395/fabregas-nisam-svetac-ali-nisam-ni-rasist/ , pridobljeno 3. 1. 2020)	Ni ona <i>nije svetica</i> – na moru je sa OŽENJENIM LJUBAVNIKOM! A droge?! (Vir: https://vipscena.com/posle-izbacivanja-iz-stana-raskrinkao-draganu-mitar-ni-ona-nije-svetica-na-moru-je-sa-ozenjenim-ljubavnikom-a-droge/?feed_id=826&_unique_id=5d6c3c4abe448 , pridobljeno 4. 1. 2020)
<i>Google.hr</i> , publicistika	Na sastanku Direkcije vladajuće Stranke slobodâ njezin predsjednik Berlusconi je izrazio zadovoljstvo što u Lombardiji “ima zgodnih cura a ja, to znate, <i>nisam svetac</i> ...”, nadam se da će to shvatiti i oni iz Republike“, dakle lista koji ga je kritizirao i postavio deset pitanja na koja čeka odgovor. (Vir: http://www.jutarnji.hr/-dolaze-zgodne-cure--a-ja-bas-nisam-svetac-/304000/ , pridobljeno 3. 1. 2020)	Njezine sumnje ipak pokazuju da <i>nije svetica</i> , nego – čovjek. (Vir: http://www.nacional.hr/clanak/96974/majka-tereza-velika-dobrotvorka-ili-osoba-koja-svijetu-nije-donijela-nista-dobra , pridobljeno 3. 1. 2020)

Spletni iskalnik *Google.hr* je izpisal tudi primer, ko je za žensko osebo rabljen frazem z moškospolsko obliko: *Ana Šašek nije svetac al ako netko može bolje nek se javi* (<http://www.znet.hr/2011/12/ana-sasak-istina-je-da-je-vodstvo-studentskog-kлубa-preuzeo-moj-decko-ali-to-je-slucajnost/>, pridobljeno 29. 7. 2012).

2. *praviti se svetac – praviti se svetica*

Hrvatski frazeološki rječnik (2003: 295) ponuja tudi frazem *praviti se svetac – praviti se svetica* v pomenu ‘prikazovati se kot dober (pravičen), hvaliti se z neobstoječimi vrlinami’. Primere rabe smo poiskali s spletnim iskalnikom *Google.hr*, objavljeni pa so bili na različnih spletnih mestih, primere rabe smo zasledili tudi v leposlovju.

PREGLEDNICA 2. *Raba frazemov* praviti se svetac – praviti se svetica

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
<i>Google.hr</i> , spleť	»I za tebe sam potpisao račune za stotine ručaka, a ti se sad <i>praviš svetac</i> «, odgovorio je Pleše na što mu je Briški odgovorio kako on za njega i jest – svetac! (Vir: http://www.delnice.hr/vijesti_10_03_26.html , pridobljeno 3. 1. 2020)	Ali takva je samo na fb i vani a vamo dok je s nama u skoli je ustvari jadona, zeli da je zalimo jer nema novac, <i>pravi se svetica</i> ali cim izade iz skole je druga osoba. (Vir: http://www.teen385.com/savjeti/pitanja-odgovori/umisljena-frendica , pridobljeno 3. 1. 2020)
<i>Google.hr</i> , leposlovje	»Šta se <i>pravi svetac</i> , a zakazuje sasantanke!« (Vir: Milica Jakovljević – <i>U slovenačkim gorama</i> ; https://books.google.si/books?id=MPLCDwAAQBAJ&pg=PA51&lpg=PA51&dq=pravi+se+svetac&source=bl&ots=8ZXynf2PF4&sig=ACfU3U3LcHR3LbQ_i9aJ8LWCx-nlTdqt3g&hl=sl&sa=X&ved=2ahUKEWj5qZmP5-zmAhVNX-IsKHee4DYkQ6AEwA3oECAgQAQ#v=onepage&q=pravi%20se%20svetac&f=false)	»Ali zašto se <i>pravi svetica</i> ?« (Vir: Milica Jakovljević – <i>Samac u braku</i> ; https://books.google.si/books?id=eLCDwAAQBAJ&pg=PA213&lpg=PA213&dq=Pravi+se+neka+svetica,&source=bl&ots=r1QhevL9pb&sig=ACfU3U0g6LpQa1WF5hUCqVfzp0V0Rd2aZQ&hl=sl&sa=X&ved=2ahUKEwiSjMDY_OfmAhVqhosKHSD0BQIQ6AEwAXoECAoQAQ#v=onepage&q=Pravi%20se%20neka%20svetica%2C&f=false , pridobljeno 3. 1. 2020)

Tudi pri tem frazemu smo z iskalnikom *Google.hr* zasledili primer, ko je za žensko osebo uporabljen frazem z moškospolsko obliko: *Ne pravi se svetac, i ti bi uradila isto* (Vir: <http://www.teen385.com/savjeti/pitanja-odgovori/razocaranzabunjenas-6>, pridobljeno 28. 7. 2012).

3. *slamnati (bijeli) udovac – slamnata (bijela) udovica*⁶

V *Hrvatskem frazeološkem rječniku* (2003: 321) sta zabeležena tudi frazema *slamnati (bijeli) udovac* ('sopro, čigar žena je nekaj časa odsotna') in *slamnata (bijela) udovica* ('soproga, katere mož je nekaj časa odsoten'). Tudi v tem primeru sta v slovarju zapisani tako moško- kot tudi ženskospolska oblika. Primeri rabe so bili poiskani s pomočjo spletnega iskalnika *Google.hr*, v glavnem so bili objavljeni na forumih in blogih, en primer pa je bil objavljen v spletni različici časnika *Jutarnji list*.

⁶ Tudi v *Slovarju slovenskih frazemov* najdemo *slamnatega vdovca* in *slamnato vdovo* v navedenem pomenu.

PREGLEDNICA 3. *Raba frazemov slamnati (bijeli) udovac – slamnata (bijela) udovica*

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
Google.hr, spletni	Ostavio siguran posao i otišao za suprugom u Njemačku: "Nisam htio biti 'bijeli udovac'" (Vir: https://relax-portal.info/ostavio-siguran-posao-i-otisao-za-suprugom-u-njemacku-nisam-htio-biti-bijeli-udovac/ , pridobljeno 4. 1. 2020)	<i>Bijela udovica</i> tinejdžere drogira heroinom i potom ih šalje u smrt (Vir: https://net.hr/danas/svijet/steze-se-obruc-oko-najtrazenije-zene-na-svijetu-bijela-udovica-tinejdzere-drogira-heroinom-i-potom-ih-salje-u-smrt/ , pridobljeno 4. 1. 2020)
Google.hr, publicistika	/	Novi izbornik ima rezidenciju u "City hotelu", luksuznom zdanju izvan centra grada, tvrdi da je plaća OK iako mu ovaj put novac uopće nije bio izazov, više ga draži sportski naboj, koji je osjetio i kod vodstva reprezentacije, a i kod medija. I supruga Elvira ga je podržala u izboru novog posla, opet će biti " <i>slamnata udovica</i> ". (Vir: http://www.jutarnji.hr/template/article/article-print.jsp?id=539535 , pridobljeno 3. 1. 2020)

Opazamo, da tisti, ki pri pisanju uporabljajo frazem *slamnati (bijeli) udovac* oziroma ženskospolsko obliko *slamnata (bijela) udovica*, tega pogosto zapišejo med narekovaje. Po pravilih *Slovenskega pravopisa* sicer med narekovaje poleg dobesednega navedka zapisujemo besede s posebnim položajem, pomenom ali vrednostjo (2001: 51). S postavitvijo med narekovaje torej tvorec besedila določeno besedo, besedno zvezo, v tem primeru frazem, vrednoti. Enako velja po *Pravopisu hrvatskoga jezika* (2001: 72), po katerem zapis med narekovaji lahko označuje tudi nenatančen pomen, drugačen pomen. Ob navedenih konkretnih primerih rabe ne gre za neprimerno rabo besede, kjer bi avtor frazem postavil med narekovaje kot opravičilo.

4. *boriti se kao lav – boriti se kao lavica*⁷

V *Hrvatsko-slavenskem rječniku poredbenih frazema* (2006: 224–225) je mogoče najti frazem *boriti se kao lav – boriti se kao lavica* (oboje v pomenu 'pogumno se boriti'). Slovar navaja frazem z moško- in ženskospolsko obliko. Rabo obeh frazemov smo preverjali po *Hrvatski jezični riznici* in s spletnim iskalnikom *Google.hr*. S

⁷ Tudi v slovenščini *boriti se kot lev – boriti se kot levinja*.

pomočjo prve smo našli primere rabe v publicistiki (*Vjesnik* in *Jutarnji list*) in leposlovju, s pomočjo drugega navedenega vira pa v spletu.

PREGLEDNICA 4. *Raba frazemov boriti se kao lav – boriti se kao lavica*

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
<i>Hrvatska jezična riznica, Google.hr, publicistika</i>	Shaquille O'Neal (23 koša, 15 skokova, 3 blokade) <i>se borio kao lav...</i> (Vir: Hrvatska jezična riznica, <i>Vjesnik online</i>)	Želim da se ova dama, u koju sam zaljubljen, u gradskim strukturama <i>bori kao lavica</i> za naše interese. (Vir: <i>Google.hr</i> , http://www.jutarnji.hr/mamic--kao-lav--branio-proracun/398758/ , pridobljeno 3. 1. 2020)
<i>Hrvatska jezična riznica, leposlovje</i>	Marijan <i>se bori kao lav</i> , udara šakom u prsa, u trbuhe, hoče da grize, al se sgrči ono deset mišica, a njegove žile popuste, kao da su popucale. (Vir: Eugen Kumičić – <i>Sirota</i>)	A ona će se za svoj dio <i>boriti kao lavica</i> , i bit će natezanja i kavge i nadvikivanja, kao što to već biva. (Vir: Hrvatska jezična riznica, Vladan Desnica – <i>Proljeća Ivana Galeba</i>)
<i>Google.hr splet</i>	Face SP-a: S četiri penala Tanjević <i>se bori kao lav...</i> (Vir: http://www.24sata.hr/kosarka/face-sp-a-s-cetiri-penala-tanjevic-se-bori-kao-lav-189911 , pridobljeno 3. 1. 2020)	Janina sudbina se u vrtlogu strasti prepliće sa sudbinom druge žene, koja <i>se kao lavica bori</i> da sačuva bar tuđeg, kad nije uspela svog sina. (Vir: http://www.ip-smartstudio.com/naslovna/78-uskoro-ista-angelina-petrovi , pridobljeno 3. 1. 2020)

S pregledovanjem po iskalniku *Google.hr* smo našli tudi primere, ko se frazem *boriti se kao lav* uporablja za žensko osebo: “*Plačem. Borila se kao lav. Bila sam sigurna da će uspjeti.*” (vir: <https://novi.ba/clanak/159074/14>, pridobljeno 3. 1. 2020); *Imala je nepunih šest godina, a borila se kao pravi mali strašni lav, kako ju je od milja zvala majka.* (vir: <https://net.hr/danas/hrvatska/nas-andjeo-dobio-je-krila-umrla-je-mala-nora/?rss=2>, pridobljeno 3. 1. 2020).

5. *hrabar kao lav – hrabra kao lavica*

V *Hrvatsko-slavenskem rječniku poredbenih frazema* (2006: 224–225) smo zasledili tudi frazem *hrabar kao lav – hrabra kao lavica* (‘zelo pogumen’ – ‘zelo pogumna’). Rabo smo znova preverjali po *Hrvatski jezični riznici* in *Google.hr* ter našli primere rabe v publicistiki, leposlovju in spletu.

PREGLEDNICA 5. *Raba frazemov hrabar kao lav – hrabra kao lavica*⁸

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
<i>Hrvatska jezična riznica, Google.hr, publicistika</i>	Pokazao je karakter, ulazio u duele, bio je <i>hrabar kao lav</i> ! (Vir: Hrvatska jezična riznica, TS [n.d.], Redknapp: Modrić je bio fantastičan, igrao je nevjerovatno!)	Kako je <i>hrabra kao lavica</i> djevojčica izdržala sve kroz što je prošla, jedna je čitateljica predložila ime Lea. (Vir: <i>Google.hr</i> , https://www.vecernji.hr/vijesti/lea-jer-ima-hrabrost-lavice-735856 , pridobljeno 5. 1. 2020)
<i>Google.hr, spleet</i>	' <i>Hrabar kao lav</i> '? Pa i ne baš, ovaj je zbrisao na prvo drvo... (Vir: https://www.24sata.hr/news/hrabar-kao-lav-pa-i-ne-bas-ovaj-je-zbrisao-na-prvo-drvo-420858/komentari , pridobljeno 5. 1. 2020).	<i>Hrabra kao lavica</i> : srpska misica svoju borbu s rakom pretvorila u pomaganje oboljelim ženama (Vir: https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/svijet/1976663/hrabra-kao-lavica-srpska-misica-svoju-borbu-s-rakom-pretvorila-u-pomaganje-oboljelim-zenama/ , pridobljeno 3. 1. 2020)

Ugotavljamo, da se ženskospolska oblika *lavica*, kadar je uporabljena primerjalno za človeka, ne uporablja zgolj v povezavi s pogumom, temveč tudi z drugimi lastnostmi, npr. jezo in razdraženostjo: *Nato se otključala vrata, i Melita se na njima pojavi bijesna i razdražena kao lavica* (Hrvatska jezična riznica, Josip Eugen Tomić: *Melita*); *Al' moraš znati sad sam ja, opasna kao ljuta lavica, al' grist za takvog nekoga, neću više nikada* (<http://tekstovi-pesama.com/sonja-kovac/vise-nisi-moj/28902/1/>, pridobljeno 3. 1. 2020), *Giulia skoči i kao bijesna lavica potrči k zaručniku, uhvati ga rukama za ramena i prodrma ga* (<http://hr.scribd.com/doc/92580159/Tajna-krvavog-mosta>, pridobljeno 3. 1. 2020), tudi z močjo, svobodo in lepoto: *Ona je kao lavica jer zna da posjeduje snagu, ljepotu i slobodu* (Hrvatska jezična riznica, *Vjesnik online*); *Izgledam kao carica jaka sam kao lavica* (http://www.songtextmania.com/lavica_songtext_marina_zivkovic.html, pridobljeno 3. 1. 2020). Gre za rabo zunaj frazema, na ravni leksema *lavica*.

Ob pregledu po iskalniku *Google.hr* opažamo, da je namesto oblike *hrabra kao lavica* pogosto za žensko osebo uporabljen frazem z moškospolsko obliko samostalnika, tj. *hrabra kao lav*: *Mama-čvrsta kao stijena i hrabra kao lav*! (<http://www.teen385.com/blog/mama-cvrsta-kao-stijena-i-hrabra-kao-lav>, pridobljeno 5. 1. 2020); *Bila je veoma lijepa, hrabra kao lav i mudra kao zmija* (<http://www.slideshare.net/turistickakultura/mitovi-i-legende-otoka-visa>, pridobljeno 3. 1. 2020).

⁸ V Slovarju slovenskih frazemov samo z moškospolsko obliko *hraber kot lev*, pogumen kot lev.

6. *izabranik srca – izabranica srca*

V Matešićevem *Frazeološkem rječniku hrvatskoga ili srpskog jezika* (1982: 201) najdemo zgolj ženskospolsko obliko frazema *izabranica srca* v pomenu 'zaročenka, ljubljena oseba, soproga', vendar je v vsakdanji rabi tudi moškospolska oblika *izabranik srca*, kot kažejo primeri, izpisani iz *Hrvatske jezične riznice* in iskalnika *Google.hr*. Objavljeni so bili bodisi v publicistiki bodisi na spletu.

PREGLEDNICA 6. *Raba frazemov izabranik srca – izabranica srca*

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
<i>Hrvatska jezična riznica, publicistika</i>	Sretni <i>izabranik</i> njenog <i>srca</i> je Milorad Rankulin, umirovljeni sudac, kojemu je, za razliku od njegove odabranice, ovo tek drugi brak. (Vir: <i>Vjesnik online</i>)	No čini se da je i njegova trenutačna <i>izabranica srca</i> izgubila sve iluzije o pretvaranju Granta u obiteljskog čovjeka. (Vir: <i>Vjesnik online</i>)
<i>Google.hr, splet</i>	Ljubavni trokut razrješava se u krvi na dan kada mladenku pred njezinim, u patrijahalnoj zajednici dogovorenim budućim <i>izabranikom</i> otima onaj koji je <i>izabranik srca</i> . (Vir: http://www.hnk-zajc.hr/Default.aspx?sec=642 , pridobljeno 3. 1. 2020)	<i>Izabranica</i> njegovog <i>srca</i> je Andrijana Orlando, rođena Dervenčanka (Vir: https://hr-hr.facebook.com/Klix.ba/posts/10152603726871821/ , pridobljeno 3. 1. 2020)

Zanimivo je, da je v slovarju zabeležena le ženskospolska oblika frazema, kar kaže na pomembno vlogo ženske, žene kot srčne izbranke.

7. *živjeti kao kralj – živjeti kao kraljica*⁹

V slovarjih so pogosto zabeleženi frazemi z moškospolskim poimenovanjem, v rabi so pa tudi taki z ženskospolsko obliko. Eden takih je *živjeti kao kralj* v pomenu 'lagodno živeti, živeti v izobilju', zabeležen v *Hrvatsko-slavenskem rječniku poredbenih frazema* (2006: 213). Sicer pa se uporablja tudi frazem z ženskospolsko obliko *živjeti kao kraljica*, kot lahko vidimo pri primeru, izpisanem s spleta.

⁹ V *Slovarju slovenskih frazemov* samo z moškospolsko obliko – *živeti kot kralj*, a v rabi tudi *živeti kot kraljica*.

PREGLEDNICA 7. *Raba frazemov živjeti kao kralj – živjeti kao kraljica*

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
Google.hr, publicistika	Platio je dočasnički čin, prikupio dokumentaciju i sada <i>živi kao kralj</i> i ponosno nosi etiketu - ratni vojni invalid. (Vir: http://m.slobodnadalmacija.hr/Novosti/Najnovije/tabid/296/articleType/ArticleView/articleId/181376/Default.aspx , pridobljeno 3. 1. 2020)	Potresna priča: <i>Živjela je kao kraljica</i> , zarađivala milijune, a danas je beskućnica i jedva preživljava (Vir: https://dnevnik.hr/showbuzz/celebrity/nastasia-urbano-danas-zivi-kao-beskućnica---548304.html , pridobljeno 3. 1. 2020)
Google.hr, spleť	Ronaldo: Nakon karijere <i>živjet ću kao kralj</i> , neću biti trener... (Vir: https://www.24sata.hr/sport/ronaldo-nakon-karijere-zivjet-cu-kao-kralj-necu-biti-trener-454750/komentari , pridobljeno 5. 1. 2020)	» <i>Živi kao kraljica</i> «, pisali su ljudi zbog toga što svakoga dana uživa u njihanju u mreži za ležanje. (Vir: https://www.index.hr/ljubimci/clanak/kujica-postala-hit-nakon-sto-ju-je-snimio-prolaznik-zivi-kao-kraljica/2107162.aspx , pridobljeno 5. 1. 2020)

8. *živjeti kao grof – živjeti kao grofica*¹⁰

Podoben primer je tudi sopomenski frazem *živjeti kao grof*, prav tako najden v *Hrvatsko-slavenskom rječniku poredbenih frazema* (2006: 188), pa tudi v novijšem *Hrvatskem frazeološkom rječniku* (2014). V rabi je tudi frazem z ženskospolsko obliko *živjeti kao grofica*, čeprav veliko tovrstnih primerov po *Hrvatski jezični riznici* in spletnem iskalniku nismo našli.

PREGLEDNICA 8. *Raba frazemov živjeti kao grof – živjeti kao grofica*

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
Hrvatska jezična riznica, leposlovje	On, naučen <i>živjeti kao grof</i> , — morade sad proći svu biedu sirotinje seljačke. (Vir: Ksaver Šandor Gjalski: <i>Biedne priče</i>)	/
Hrvatska jezična riznica, publicistika	»Nisam ispalio niti jedan metak u svom životu, ali sam odlučio sljedeći tjedan kupiti pušku« - citira milanski Corriere della Sera željezara u Monse-liceu koji u zadnje doba <i>živi kao grof</i> : prodaje dnevno troja blindirana vrata. (Vir: Vjesnik online)	/

¹⁰ V *Slovarju slovenskih frazemov* najdemo samo frazem z moškospolsko obliko, tj. *živeti kot grof*, čeprav v rabi zasledimo tudi frazem *živeti kot grofica*.

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
Google.hr, spletni	Matori je zavsio samo zidarski zanat a <i>zivi kao grof</i> . (Vir: http://minjinaruza.blog.hr/2007/10/index.html , pridobljeno 3. 1. 2020)	»Nakon prve kemoterapije odlučila sa s tim načinom liječenja prestati i okrenuti se zdravijem životu i onomu što volim, <i>živjeti kao grofica</i> .« (Vir: https://mok.hr/vijesti/item/26253-slovenski-impolnije-samo-vlasnik-tvornica-aluminijane-i-dvorca-statenber-koji-su-po-vjerali-zanesenjacima , pridobljeno 5. 1. 2020)

9. *slijepi putnik – slijepa putnica*

V *Hrvaškom frazeološkom slovarju* (2003: 245) najdemo frazem *slijepi putnik* u pomenu 'putnik bez vozovnice, putnik, ki je skrit u nekom prevoznem sredstvu in želi ilegalno kam odpotovati'. Frazema z ženskospolsko obliko *slijepa putnica* ne beleži nobeden od frazeoloških slovarjev, njegovo rabo pa izkazuje korpusi in spletni iskalnik *Google.hr*. Rabi se u publicistici, leposlovju in na spletnih portalih.

PREGLEDNICA 9. *Raba frazemov slijepi putnik – slijepa putnica*

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
Hrvatska jezična riznica, Google.hr, publicistika	Sa samo 16 godina kao <i>slijepi putnik</i> na brodu pobjegao je iz tadašnje Jugoslavije. (Vir: Hrvatska jezična riznica, <i>Vjesnik online</i>)	Marilyn Hartman već je godinama poznata kao serijska <i>slijepa putnica</i> i ovaj je put uhvaćena na djelu. (Vir: <i>Google.hr</i> , https://www.jutarnji.hr/life/zivotne-price/video-serijska-slijepa-putnica-opet-prevarila-osiguranje-na-aerodromu-bez-putovnice-i-karte-letjelaje-od-chicaga-do-londona/6969441/ , pridobljeno 5. 1. 2020)
Hrvatska jezična riznica, leposlovje	Ako već nije kišilo, što je u plitkim zaklonima u stijenju pisanje gotovo onemogućavalo, onda je krajnje promjenjiva ratna sreća činila svoje: na onu raskošnu lađu od prvotnoga žara što je vijala boje oslobođenja domovine, pripojenja Njoci i mladičke svete irendentističke dužnosti, sad se uvukao kao tat tiho i neočekivano <i>slijepi putnik</i> – svakodnevno proračunavanje utroška municije i mrtvih. (Vir: Nedjeljko Fabrio – <i>Vježbanje života</i>)	Scooter Brown, siroče, odvažna slijepa putnica koja se skrivala u služinskim prostorijama imanja Scofield kako bi izbjegla usvajanje, uzela bi sudbinu u svoje ruke, a bilo je krajnje vrijeme da Georgie učini isto. (Vir: Susan Elizabeth Phillips – <i>Što sam učinila zbog ljubavi</i> , dostupno na https://www.slidesearch.net/slide/susan-elizabeth-phillips-sto-sam-ucinila-zbog-ljubavi , pridobljeno 3. 1. 2020)

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
Google.hr, spleto	Sada tek skontah da je Dany bio <i>slijepi putnik</i> . (Vir: http://www.studiraj.eu/forum/index.php?topic=239.0 , pridobljeno 3. 1. 2020)	Na svu sreću, Baboo, <i>slijepa putnica</i> na Barnabyjevoj jahti, udružuje se sa svim ostalim stanovnicima otoka da spasi Impyja. (Vir: http://www.filmski.net/filmovi/arhiva/4598/velika-avantura-malog-dinosauria , pridobljeno 3. 1. 2020)

Opažamo, da se pogosto za žensko osebo rabi frazem z moškospolsko obliko *slijepi putnik*, kot kažejo primeri *rado bih ti bila slijepi putnik* (<http://www.forum.hr/showthread.php?t=43090&page=101>, pridobljeno 29. 7. 2012); *1993. g. išla sam na vlastiti maturac, a 1997. sam se kao „slijepi putnik“ prikrpala burazu pa s njegovim razredom ponovno otišla u Prag na maturac – kak-ti da popunim prazno mjesto u busu* (http://www.puturist.com/destinacije/prag/putopisi/moje_putovanje_u_prag_zlatni_grad-18-4-656.aspx, pridobljeno 3. 1. 2020); *Ujutro smo otisli do trajekta za Cres...naravno, moja mama mora prva bit unutra tak da nismo ni karte pokazali...ja sam se osjecala ko slijepi putnik...* (<http://www.blog.hr/print/id/1624897845/evo-konacno-novi-postbila-sam-na-moru.html>, pridobljeno 29. 7. 2012).

10. životni suputnik – životna suputnica

Frazem *životni suputnik* navaja Aničev *Rječnik hrvatskoga jezika* v pomenu ‘soprog, soproga, zakonec, tudi dolgoletni prijatelj’ (1994: 1256), v rabi pa je tudi ženskospolska oblika *životna suputnica*, kot kažeta *Hrvatska jezična riznica* in *Google.hr*. Že razlaga iz slovarja kaže, da se frazem *životni suputnik* očitno nanaša tako na žensko kot tudi na moško osebo.

PREGLEDNICA 10. Raba frazemov životni suputnik – životna suputnica

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
<i>Hrvatska jezična riznica</i> , publicistika	»Imam sreću što se bavim poslom koji mi ne uzima svakodnevno osam sati, a dobro je da je i Igor (Hajdarhodžić, Majin životni suputnik, op. a.) također slobodan umjetnik«, kaže Maja i dodaje ... /.../ (Vir: <i>Vjesnik online</i>)	Stihove iz njegove dvojezične zbirke pjesama »Poezija/Poesie«, koju je objavila Matica hrvatska, čitat će njegova životna suputnica, francuska književnica Annie Le Brun i Marin Andrijašević. (Vir: <i>Vjesnik online</i>)

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
Google.hr, spleto	Pierre Berger, galski milijarder i životni suputnik umrlog maestra mode je spreman ustupiti Saint Laurentove crteže i kreacije za potrebe snimanja. (Vir: http://doznajemo.com/2012/05/21/autor-sjecanja-iz-javne-kuce-radi-film-o-yvesu-saint-laurentu/ , pridobljeno 3. 1. 2020)	Bankovni činovnik iz engleskog gradića odlučuje pronaći životnu suputnicu na internetu ... (Vir: http://www.filmski.net/filmovi/84/ljubav_prije_svega , pridobljeno 3. 1. 2020)

11. smrtni neprijatelj – smrtna neprijateljica

V hrvatsčini frazem *smrtni neprijatelj* najdemo u *Rječniku hrvatskoga jezika* (2000: 683) u pomenu ‘tisti, ki drugemu želi zlo, namenoma prinaša nesrečo’; zabeležen je tudi u *Hrvatskem frazeološkom rječniku* (2014). Uporablja se tudi frazem z ženskospolsko obliko (čeprav ga u slovarjih ni), torej *smrtna neprijateljica*, kot sta izkazala *Hrvatska jezična riznica* in *Google.hr*.

PREGLEDNICA 11. Raba frazema smrtni neprijatelj – smrtna neprijateljica

Vir	Frazem z moškospolsko obliko	Frazem z ženskospolsko obliko
Hrvatska jezična riznica, Google.hr, publicistika	Erol Avdović Vaša pisma 80 mu je godina tek Hrvatski radio je ušao u zrele godine. Više nikomu nije smrtni neprijatelj ni konkurencija, srastao je s našim životima, pa ga uglavnom i ne primjećujemo, nego jednostavno slušamo. (Vir: Hrvatska jezična riznica, <i>Vjesnik online</i>)	Samo smrtna neprijateljica pirata, engleska kraljica Viktorija (vokalna uloga Imelde Staunton), njihove brodove želi vidjeti probušene i potopljene. (Vir: <i>Google.hr</i> , http://www.slobodnadalmacija.hr/Scena/CineMark/tabid/173/articleType/ArticleView/articleId/173060/Default.aspx , pridobljeno 3. 1. 2020)
Hrvatska jezična riznica, leposlovje	On je ozakonio lov i udaju usidjelica, bio smrtni neprijatelj bluda i izvanbračne djece. (Vir: Mirko Kovač. <i>Vrata od utrobe</i>)	/
Google.hr, spleto	Kada dobroćudnom talijanskom konobaru i majstoru za prerašavanje (Dan Carvey) smrtni neprijatelj i mafijaš koji želi ukrasti dragocijeno svjetsko blago otme oca on kreće u misiju spašavanja... (Vir: http://mojtv.hr/film/3255/savrsena-meta.aspx , pridobljeno 3. 1. 2020)	Naime, nakon što se iskopao iz vlastitog groba, Jasona pronalaze bivša Batmanova ljubavnica i smrtna neprijateljica Talia i njezin otac Ra's al Ghul koji mu pomognu da ozdravi i utreniraju ga da postane zločest. (Vir: http://www.dnevno.hr/revije/lifestyle/foto_top_5_apсурdних_nacina_kako_sustripovi_ozivjeli_superjunake/177714.html , pridobljeno 3. 1. 2020)

Ni nujno, da se frazem *smrtni neprijatelj* nanaša zgolj na osebo moškega spola, kot kaže primer s *Hrvatske jezične riznice*: *Obitelj Rana je vjekovni smrtni neprijatelj kraljevske obitelji, a upravo iz te obitelji je Dipendrina izabranica, što je još jedan šekspirijanski motiv - ljubav nepalskog Romea i Julije trebala je pomiriti zavađene obitelji* (Vjesnik online).

12. živjeti kao golub i golubica

Poseben primer predstavlja frazem *živjeti kao golub i golubica* v pomenu 'živeti v slogi in ljubezni, mirno in harmonično živeti, ljubiti se in se razumeti', ki smo ga našli v *Hrvatskem frazeološkem rječniku* (2003: 82). Enak frazem za slovenščino, *živeti kot golob in golobica*, navaja *Hrvatsko-slovenski frazeološki rječnik* (1992: 21). Je edini najdeni frazem, ki vsebuje moško- in ženskospolsko poimenovanje. Njegovo rabo smo preverjali po korpusih in spletnem iskalniku.

Opažamo, da je frazem *živjeti kao golub i golubica* v rabi dokaj redek, saj nismo zasledili niti enega primera rabe v *Hrvatski jezični riznici*, po spletnem iskalniku *Google.hr* pa po prvih tridesetih pregledanih straneh le enega. Uporablja se tudi frazem *živjeti kao golubovi* oz. *živjeti kao dva goluba*: *Godinu danah smo već vjenčani, i kao golubovi živimo i milujemo se; što si ona pomisli, to joj ja učinim* (*Hrvatska jezična riznica*, Miroslav Kraljević: *Požezki đak ili Ljubimo milu svoju narodnost i grlimo, sladki svoj narodni jezik*); *Svi smo mi mislili, da oni žive kao golubovi, a ona je kod rastave rekla da ju je on tukao svojim remenom od hlača, a vele ona mu je prije dva mjeseca iščupala čitav čuperak kose odmah kraj čela* (*Hrvatska jezična riznica*, Vjekoslav Majer: *Život puža*).

5. SKLEP

Zbrali smo skupno 12 frazemov s feminativi, med temi jih je bilo z ženskospolsko obliko šest zabeleženih v frazeoloških slovarjih, pet pa značilnih za vsakdanjo rabo; eden od frazemov vsebuje moško- in ženskospolsko obliko (*živjeti kao golub i golubica*). Po analizi zbranih primerov iz korpusa (*Hrvatska jezična riznica*) in spletnega iskalnika *Google.com* ugotavljamo naslednje:

- Frazemi s feminativi se pojavljajo v različnih besedilih in virih. S pomočjo korpusov in spletnega iskalnika smo jih tako zasledili v publicistiki, ki zajema časnike, časopise, revije in tudi spletne različice člankov (npr. *smrtna neprijateljica*), hrvaškem leposlovju ter prevodih (npr. *sljepa putnica*) in na spletu,

najpogosteje na forumih, spletnih klepetalnicah in blogih (*živjeti kao kraljica*).

- Pri nekaterih primerjalnih¹¹ pa tudi drugih frazemih se za žensko osebo namesto možne ženskospolske oblike pogosto uporablja možkospolska oblika, kar potrjujejo primeri iz korpusov in s spleta. Taki so primeri primerjalnih frazemov *hrabra kao lav* in *boriti se kao lav* ter frazemi *praviti se svetac, ne biti <baš> svetac, slijepi putnik*. Ugotavljamo tudi, da raba možkospolske oblike ni pogojena s tem, ali gre za govorečega, ogovorjenega ali neudeleženca pogovora, kot dokazujejo primeri *hrabra sam kad sam pijana, o da, hrabra kao lav* za 1. osebo – govorečega, *Ne pravi se svetac, i ti bi uradila isto* za 2. osebo – ogovorjenega in *Imala je nepunih šest godina, a borila se kao pravi mali strašni lav, kako ju je od milja zvala majka* za 3. osebo – neudeleženca pogovora. Primerov, ko bi bila ženskospolska oblika uporabljena za osebo moškega spola, nismo zasledili, kar ne čudi, saj moški spol velja za slovnično nezaznamovanega nasproti ženskemu.
- Opažamo, da se zbrani frazemi ne uporabljajo le za poimenovanja oseb, npr. *smrtna neprijateljica* (država, politična stranka).
- Nekateri primeri s spleta izražajo izrazito negativno konotacijo: žensko prikazujejo kot zakonolomko (*Ni ona nije svetica – na moru je sa OŽENJENIM LJUBAVNIKOM!*), zlagano (*pravi se svetica ali cim izade iz skole je druga osoba*), tudi povezano z drogami oz. s kriminalom (*Bijela udovica tinejdžere drogira heroinom i potom ih šalje u smrt*).

Ženska je kot družbeno bitje še vedno zapostavljena. Nekateri jezikoslovci tovrstno zapostavljanje vidijo v opredelitvi vloge moškega slovničnega spola kot nadspola v jezikovnem sistemu, sociološko pa se to odraža v onemogočanju ali vsaj oteževanju profesionalnega napredovanja in doseganja visokih položajev žensk.¹² Zapostavljenost žensk se vidi tudi v vsakdanji rabi frazemov: čeprav v jeziku obstaja ženskospolska oblika frazema, večkrat je tudi zabeležena v frazeološkem slovarju, se za žensko osebo še vedno pogosto uporablja frazem z možkospolsko obliko. Morda bo družbi sčasoma le uspelo preurediti vrednostni sistem v smislu celovite integritete človeka – najzanesljivejše znamenje vsakršnih sprememb bo prav jezik.

¹¹ Primerjalni frazemi predstavljajo zelo pogost strukturni tip v vseh jezikih. Za razliko od primer ali komparacij so se v jeziku že ustalili in postali del frazeološkega zaklada. Željka Fink v predgovoru k *Hrvatsko-slavenskem rječniku poredbnih frazema* govori o tridelnem in dvodelnem strukturnem tipu primerjalnih frazemov; tridelna zgradba pomeni, da ima frazem sestavino, ki se primerja, primerjalni veznik in sestavino, s katero se primerja. Pri dvodelni zgradbi manjka del, ki se primerja (Fink idr., 2006: 6).

¹² Tako ugotavlja Kanjuo Mrčela v razpravi *Zaposlovanje in delo žensk v Sloveniji in Evropski uniji* (2007), podobno kažejo tudi novejša raziskave problema, denimo članek *Položaj žensk na trgu dela v primerjavi s položajem moških v Sloveniji* (2017).

VIRI IN LITERATURA

- ANIĆ, Vladimir. 1994. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- ANIĆ, Vladimir; SILIĆ, Josip. 2001. *Pravopis hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- BABIĆ, Stjepan. 1991. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- BABIĆ, Stjepan. 2006. "Hrvatski jezik, zakonodavstvo i ravnopravnost spolova". *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 53, 3: 81–87.
- BARIĆ, Eugenija. 1987. "Mocijski parnjaci i njihova upotreba". *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. Zagreb. 9–18.
- BARIĆ, Eugenija. 1988. "Tvorbeni status ženskog mocijskog parnjaka". *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. Zagreb. 43–49.
- BARIĆ, Eugenija. 1997. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- ČELEBIĆ, Tanja; KAJZER, Alenka; PERKO Mitja; SELAN, Ana. 2017. "Položaj žensk na trgu dela v primerjavi s položajem moških v Sloveniji". *IB revija* 51,2: 5–13.
- FINK ARSOVSKI, Željka; KRŽIŠNIK, Erika. 2006. *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema*. Zagreb: Knjigra.
- Google, www.google.hr (2012–2020).
- Hrvatska jezična riznica*, <http://riznica.ihjj.hr/index.hr.html> (januar 2020).
- KANJUO MRČELA, Aleksandra. 2007. "Zaposlovanje in delo žensk v Sloveniji in Evropi: slovenski uniji." *Zbornik o Evropski uniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. 547–569.
- KEBER, Janez. 2011. *Slovar slovenskih frazemov*. Ljubljana: Založba ZRC.
- KRŽIŠNIK, Erika; FINK ARSOVSKI, Željka. 2009. "Novo v slovenski in hrvaški frazeologiji". *Četrto slovensko-hrvaško slavistično srečanje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- MATEŠIĆ, Josip. 1982. *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- MENAC, Antica; ROJS, Jurij. 1992. *Hrvatsko-slovenski frazeološki rječnik*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta.
- MENAC, Antica. 2007. *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra.
- MENAC, Antica; FINK ARSOVSKI, Željka; VENTURIN, Radomir. 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- MENAC, Antica; FINK ARSOVSKI, Željka; VENTURIN, Radomir. 2014. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- MIHALJEVIĆ, Milica; ŠTEBIH GOLUB, Barbara. 2010. "Mocijska tvorba u hrvatskome i srpskome jeziku". *Die Unterschiede zwischen dem Bosnischen/Bosniakischen, Kroatischen und Serbischen I, Slawische Sprachkorelationen*. Dunaj. 81–103.

- OPAŠIĆ, Maja. 2011. "Od A do Ž o istraživanjima hrvatske frazeologije". *Prikazi Fluminensia* 23, 2: 188–190.
- ŠTEBIH GOLUB, Barbara. 2011. "Imenice kojima se označuju osobe ženskoga spola u kajkavskome književnom jeziku". *Ślowotwórstwo ślowiańskie: system i tekst*. Poznań. 43–53.
- TOPORIŠIĆ, Jože. 2004. *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- VIDOVIĆ MUHA, Ada. 2003. "Čas stiske jezikoslovnega nazora ali odgovor avtorju na vprašanja zasnove Slovarja Slovenskega pravopisa." *Slavistična revija* 51, 2. 177–181.
- VIDOVIĆ MUHA, Ada. 2011. *Slovensko skladenjsko besedotvorje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

ŽENSKI OBLICI KOJI POTJEČU OD IMENICA MUŠKOG RODA U HRVATSKIM FRAZEMIMA

TJAŠA MARKEŽIĆ

SAŽETAK

Ovaj se članak bavi ženskim oblicima koji potječu od imenica muškog roda (takozvani feminativi) u hrvatskim frazemima, prikupljenim u različitim frazeološkim rječnicima. Ispitivanje korpusa *Hrvatske jezične riznice* ukazuje da je upotreba takvih frazema u cjelini ili njihovih dijelova u svakodnevnom jeziku prilično raširena, a primjeri su odabrani da naznače moguću raznolikost elemenata. Nekoliko primjera upotrebe frazema prikupljeno je i putem hrvatske tražilice *Google.com*. Također smo primijetili da je žena kao društveno biće još uvijek zanemarena. Neki primjeri izražavaju izrazito negativnu konotaciju.

KEYWORDS:

hrvatski jezik, frazemi, korpus, tvorba riječi, ženski oblici koji potječu od imenica muškog roda

